

POSTANOWIENIE

Dnia 22 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Kazimierz Zawada

w sprawie ze skargi W. P. o wznowienie postępowania zakończonego
prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 26 stycznia 2017 r., sygn. akt I ACa [...] w sprawie
z powództwa W. P.
przeciwko H. M. i M. M.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 22 maja 2019 r.,
zażalenia skarżącego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 18 października 2018 r., sygn. akt V ACa [...],

- I. oddala zażalenie;
- II. przyznaje adw. O.B. ze Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, powiększoną o należny podatek od towarów i usług, z tytułu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi w postępowaniu zażaleniowym;
- III. zasądza od powoda na rzecz pozwanego H. M. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł z tytułu kosztów postępowania zażaleniowego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 26 stycznia 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację powoda W.P. od wyroku Sądu Okręgowego w W., którym oddalono jego powództwo przeciwko H. M. i M. M. o odszkodowanie.

W skardze o wznowienie postępowania, sformułowanej ostatecznie w wyniku uzupełniania braków formalnych, powód wskazał jako podstawę skargi art. 403 § 1 i art. 404 k.p.c., twierdząc, że „wyrok został oparty na podrobionym dokumencie i za pomocą przestępstwa”. Powołując te przepisy, skarżący podniósł także, iż „strona pozwana dopuściła się sfalszowania dokumentacji, w oparciu o którą następnie został wydany Wyrok w I i II instancji w poprzednim postępowaniu (...)” oraz dodał, iż występuje również „druga podstawa do wznowienia” w związku z wszczęciem postępowania karnego przeciwko pozwanym oraz urzędnikom Biura [...] W., dotyczącego zarzucanych przez skarżącego nieprawidłowości przy wydawaniu decyzji administracyjnej.

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 18 października 2018 r. Sąd Apelacyjny w [...] odrzucił skargę powoda. Stwierdził, że nie zachodzi podstawa wznowienia określona w art. 403 § 1 pkt 1 k.p.c., gdyż powołana w skardze okoliczność podrobienia dokumentu porozumienia między stronami z dnia 12 października 2010 r. była przez powoda wielokrotnie podnoszona w toku zakończonego postępowania i została rozpoznana przez sądy obu instancji. Odnosząc się do art. 404 k.p.c., Sąd Apelacyjny wskazał, że warunkiem dopuszczalności skargi na podstawie art. 403 § 1 pkt 2 k.p.c. jest wykazanie faktu popełnienia przestępstwa prawomocnym wyrokiem skazującym, chyba że postępowanie karne nie może być wszczęte lub zostało umorzone z innych przyczyn niż brak dowodów. Falszerstwo dokumentów jest przestępstwem, ale stwierdzenie, że do niego doszło wymaga uzyskania wyroku, a takiego powód nie przedstawił. W rezultacie Sąd Apelacyjny uznał, że skarżący nie wykazał także, by wyrok został uzyskany za pomocą przestępstwa (art. 403 § 1 pkt 2 k.p.c.).

W zażaleniu powód twierdził, że argumenty Sądu „zmierzają w istocie do wykazania, że powołana w skardze ustawowa podstawa wznowienia w rzeczywistości nie zaistniała, gdyż kwestionowany przez powoda dokument nie został podrobiony”, mimo że merytoryczna zasadność argumentacji przedstawionej w skardze nie powinna być rozpatrywana na etapie kontroli formalnej skargi. Zarzucił także, iż kwestia sfalszowania dokumentu porozumienia, podnoszona przez niego w sprawie o odszkodowanie, nie została w niej wyczerpująco zbadana i wyjaśniona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W zażaleniu powód odniósł się jedynie do podstawy wznowienia przewidzianej w art. 403 § 1 pkt 1 k.p.c.

Wbrew twierdzeniu skarżącego, z argumentacji Sądu odwoławczego nie wynika, aby ten, badając czy skarga została oparta na ustawowych podstawach wznowienia (art. 410 § 1 k.p.c.), oceniał merytorycznie kwestię prawdziwości dokumentu porozumienia, który - według skarżącego - miał zostać sfalszowany; oparte na tym błędnym założeniu zarzuty dotyczące naruszenia przez Sąd granic kognicji nie mogły więc odnieść skutku. Badanie przez sąd, czy skarga została oparta na ustawowej podstawie wznowienia nie ogranicza się do kontroli, czy wskazane w skardze okoliczności odpowiadają powołanej podstawie, lecz obejmuje także sprawdzenie, czy rzeczywiście występuje ona w sprawie (por. spośród nowszych orzeczeń postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2017 r., III CZ 26/17, niepubl., z dnia 9 lutego 2018 r., I CZ 5/18, niepubl. i z dnia 28 lutego 2018 r., II CZ 105/17, niepubl.).

Przewidziane w art. 403 § 1 pkt 1 k.p.c. fałszerstwo dokumentu, na które powołał się skarżący, może, zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem Sądu Najwyższego, stanowić podstawę wznowienia postępowania bez konieczności wykazania przez skarżącego, że doszło do wydania wyroku skazującego za popełnienie tego czynu (por. postanowienie z dnia 16 maja 2008 r., III CZ 20/08, niepubl., wyrok z dnia 14 lipca 2010 r., V CSK 28/10, niepubl. i postanowienie z dnia 4 listopada 2016 r., I CZ 73/16, niepubl.). Jednak w sytuacji, w której zarzut fałszerstwa dokumentu - tak jak w sprawie - był zgłoszony w zakończonym

postępowaniu i po rozpoznaniu został uznany za bezzasadny, skargę - jak trafnie stwierdził Sąd Apelacyjny - można oprzeć tylko na wykryciu nowych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych (art. 403 § 2 k.p.c.), które świadczą o wadliwości oceny sądu co do prawdziwości lub fałszu dokumentu albo na wykryciu prawomocnego wyroku karnego skazującego za jego podrobienie lub przerobienie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 grudnia 1970 r., III CRN 327/70, OSNC 1971, nr 7-8, poz. 139, z dnia 7 marca 1997 r., II CKN 67/96, niepubl. i z dnia 16 maja 2007 r., III CSK 56/07, niepubl.). Takie okoliczności nie zostały w skardze powołane.

Powód w skardze o wznowienie podnosił, że wyrok został uzyskany za pomocą przestępstwa, a zatem, że występuje podstawa wznowienia przewidziana w art. 403 § 1 pkt 2 k.p.c. Negatywne stanowisko Sądu co do tej przesłanki nie zostało w żadnym zakresie zakwestionowane przez skarżącego w zażaleniu.

Ta podstawa wznowienia zasadniczo dotyczy tzw. „przestępstw sądowych”, czyli takich, w których przestępcze działanie było podjęte w celu uzyskania wyroku określonej treści, np. łapownictwo, fałszywe zeznania, wymuszenie popełnione przez osobę lub przeciwko osobie, która brała udział w postępowaniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 1999 r., III CKN 1075/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 138, z dnia 15 grudnia 2000 r., IV CKN 1418/00, niepubl. i z dnia 15 listopada 2016 r., III CZ 43/16, niepubl.). W orzecznictwie dopuszcza się co prawda także możliwość wykazania przestępczego sfalszowania dokumentu jako dowodu stanowiącego podstawę orzekania, lecz wymaga to wydania wyroku skazującego za takie przestępstwo (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2012 r., V CZ 65/11, niepubl.). Zgodnie z art. 404 k.p.c. wymaganie to nie musi być spełnione w przypadku, gdy postępowanie karne nie mogło być wszczęte lub zostało umorzone z innych przyczyn niż brak dowodów. Ani istnienia wyroku, ani wystąpienia takich przyczyn skarżący nie tylko nie wykazał, ale nawet nie powołał.

Sąd Apelacyjny orzekający w sprawie zakończonej wyrokiem z dnia 26 stycznia 2017 r., wskazał w uzasadnieniu, że postępowanie karne

o sfalszowanie dokumentu kwestionowanego przez powoda zostało umorzone z uwagi na brak danych dostatecznie uzasadniających popełnienie czynu zabronionego. Z art. 404 k.p.c. wynika, że nie można żądać wznowienia postępowania na podstawie art. 403 § 1 pkt 2, gdy umorzenie postępowania karnego nastąpiło z braku dowodów, i wyłączenie to obejmuje m.in. wypadek wskazany w art. 17 § 1 pkt 1 k.p.k., czyli brak danych uzasadniających popełnienie przestępstwa.

Jako „drugą podstawę do wznowienia” powód wskazał w skardze fakt wszczęcia śledztwa przeciwko urzędnikom W. o popełnienie przestępstwa w postępowaniu administracyjnym. Ta okoliczność sama przez się nie jest wystarczająca do wykazania błędu w ocenie Sądu Apelacyjnego co do braku powołanej postawy wznowienia postępowania.

Z tych względów Sąd Najwyższy oddalił zażalenie na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. Rozstrzygnięcie o zwrocie kosztów postępowania zażaleniowego na rzecz pozwanego oparto na podstawie art. 98 § 1 i 3, art. 99 i art. 108 § 1 w zw. z art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c. O przyznaniu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu zażaleniowym orzeczono stosownie do § 2 i 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. 2016, poz.1714 ze zm.).